

УДК 00.37.02 : 372.874 : 372.862

Хімчук Л.І.,*к.психол.н., доцент кафедри фахових методик і технологій початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» regul22@ukr.net***Бай І.Б.,***к.пед.н., доцент кафедри фахових методик і технологій початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» bajbaj1966@gmail.com**Україна, м. Івано-Франківськ*

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО УЯВЛЕННЯ ПРО ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті вирізено багатогранність поняття «художній образ». Актуалізовано важливість формування цілісного уявлення про художній образ в учнів молодшого шкільного віку в процесі інтегрованих за змістом уроків образотворчого мистецтва та трудового навчання. Авторами продемонстровано зразки дидактичного матеріалу, який можна використовувати з метою розвитку емоційно-образних почуттів учнів. Виявлено, що у процесі спостереження поданих зразків, учні можуть переживати такі емоційні відчуття як: здивування, зацікавленість, радість.

Підкреслено важливість доступності дидактичного матеріалу для учнів під час встановлення причиново-наслідкових зв'язків між об'єктами. Вирізено передумови, які дають можливість учням початкових класів створювати художні образи. Наведено приклади завдань, які пропонуються учням на спеціальних роздаткових картках для формування умінь складати образи перших конструкцій у процесі інтегрованих уроків.

Подано низку загальних показників рівня сформованості цілісного уявлення в учнів про художні образи. Підкреслено важливість формування в учнів таких психічних процесів, як наочно-образне мислення, уява та образна пам'ять: зорова, слухова, нюхова, смакова, дотикова.

Ключові слова: образ, художній образ, предметно-перетворювальна компетентність, аглютинація, асоціація, ілюстрація, наочно-образне мислення, образна пам'ять.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасні реформи в системі освіти України передбачають спрямованість на оволодіння учнями певним набором компетентностей завдяки яким вони зможуть успішно реалізувати себе у суспільстві.

Уроки трудового навчання та образотворчого мистецтва є важливими формами навчання молодших школярів, у процесі проведення яких формується світогляд, відбувається духовне збагачення особистості, розвиваються уміння та навички використовувати художні техніки й засоби художньої виразності. Під час проведення уроків трудового навчання та образотворчого мистецтва, закладаються основи предметно-перетворювальної компетентності учнів.

Предметно-перетворювальна компетентність – це здатність людини до постійного розвитку, творчої зміни відображуваного, створення у помислах таких образів, які матеріалізуються за допомогою практики і не мають аналога в об'єктивній дійсності [1, с.498]. Тому актуального значення набуває формування вміння учнів створювати художні образи. Художній образ, як складне утворення психіки, є своєрідним результатом художнього й технічного мислення, образної пам'яті, уяви та рівня духовного багатства й розвитку людини в цілому.

Актуальність даної проблеми полягає ще й у тому, що в сучасному просторі ми часто можемо спостерігати однотипність архітектурних споруд, репродукцій

художніх картин та інших речей, а це призводить до звуження споглядання навколишньої дійсності, збіднює процес формування особливої образної картини світу. Однак тільки через осягнення художніх образів у навколишньому середовищі відбувається духовне збагачення людини. Твердженням цього є думка відомого німецького філософа Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля про образи: «образи й звуки виступають не лише заради себе й свого безпосереднього виявлення, а з тим, щоб задовольнити вищі духовні інтереси, оскільки вони володіють здібністю пробуджувати й зачіпати всі глибини свідомості та їх відгук у душі» [2, с.45].

В образотворчому мистецтві й трудовому навчанні поняття «художній образ» виступає важливою і надзвичайно складною категорією пізнання і самовираження учнів. Вважаємо, що врахування педагогічних передумов для формування цілісного уявлення про художні образи в учнів молодшого шкільного віку сприятиме засвоєнню й збереженню народних традицій, їх творчому переосмисленню у світлі сучасного розвитку мистецтва та технічної творчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Багатоаспектність поняття «художній образ» створює низку різних підходів до його тлумачення. Дане поняття є предметом досліджень філософів, мистецтвознавців, дослідників естетики, психологів, педагогів. Зокрема, здійснені

численні дослідження цього феномену науковцями (М.Лановик, Л.Левчук, Л.Масол, О.Опанасюк).

Методологічною основою поняття «художній образ» є філософська теорія пізнання. З позиції філософії дана проблема розглядалася Платоном ще у добу античності (427-347рр. до Р.Х.). Він поділяв світ, в якому ми живемо, на «світ речей» і «світ ідей». Кожна «ідея» це – сама сутність речі, а мистецька діяльність, таким чином, є тільки тінь, яка відтворює засобами мистецтва все те, що вже втілюється в конкретних формах реальності. У XVIII ст. проблематика художніх образів пов'язана з іменами (Г.Гегеля, Д.Дідро, Ф.Шіллера, О.Потебні).

У психологічному аспекті представники теорії відображення розуміють образ як результат пізнання, суб'єктом об'єкта, відображення об'єктивної дійсності (С.Л.Рубінштейн, Б.Ф.Ломов, В.С.Тюхтін). З позиції гештальтпсихології, образ – це первинне уявлення, миттєве сприйняття об'єкта, збіг оптичних та феноменальних сенсів (К. Дункер, С. Маер).

За даними вікі-енциклопедії, поняття «художній образ» розглядають як особливу форму естетичного освоєння світу, за якої зберігається його предметно-чуттєвий характер, його цілісність, життєвість, конкретність [3].

Цінними для нашого дослідження, в аспекті формування у молодших школярів цілісного уявлення про художній образ, є праці: Веремійчика І.М.[4], Колесник Н.Є.[5], Коновець С.В.[6], Колотило О. М. [7], Котелянець Н.В.[8], Сидоренка В.К.[8], про змістовну та процесуальну сторони вивчення таких дисциплін, як образотворче мистецтво й трудове навчання.

Актуальність даної проблеми, багатогранність поняття «художній образ» та важливість його формування у молодшому шкільному віці зумовили мету даної статті: розкрити передумови формування у молодших школярів цілісного уявлення про художній образ, в процесі проведення інтегрованих за змістом уроків образотворчого мистецтва та трудового навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «художній образ» розуміється нами, як індивідуально-своєрідна відображена картина життя й навколишнього світу людини, яка створена творчою уявою митця. Художній образ є основою образотворчого мистецтва й технічної діяльності учнів, тому, актуальним є створення педагогічних умов формування художнього образу у процесі самовираження учнів через продукти їх діяльності на інтегрованих уроках образотворчого мистецтва й трудового навчання.

У результаті спостережень за уроками, проведеними під час педагогічної практики студентами педагогічного факультету ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», можна стверджувати, що ефективність формування художнього образу в учнів залежить від низки передумов. Так, важливою передумовою формування цілісності художнього образу в учнів початкової школи є дотримання *принципу доступності* дидактичного матеріалу. Зокрема, дидактичні матеріали, на основі яких будуються інтегровані завдання, а саме: ілюстрації,

натуральні й штучно створені технічні вироби-моделі, художні літературні твори, – мають бути зрозумілими для сприйняття та давати можливість учням встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами, виявляти в них різницю чи подібність, інтерпретувати уявлення та емоційні враження і ставлення до них.

Однією з передумов для формування художнього образу є вміння учнів *спостерігати*. Важливим завданням вчителя початкової школи є навчити учнів фіксувати спостереження за навколишньою дійсністю, на основі яких формуються художні образи. Фіксація спостережень на художніх витворах мистецтва українського народу, предметах ужитку, усній народній творчості, архітектурі, природі є джерелом виникнення суб'єктивних художніх образів. На основі зіставлення різноманітних елементів реальної та уявної дійсності у свідомості учнів утворюється новий художній образ, який зберігається у пам'яті й відтворюється уявою. Учні втілюють художні образи у власних малюнках, технічних виробах, які, у свою чергу, в свідомості людей (глядачів), викликають низку інших уявних образів, емоційних станів.

Формування художнього образу відбувається за умови відповідного *вміння учнів сприймати й зчитувати інформацію про навколишній світ*. Для формування художнього образу на уроках образотворчого мистецтва та трудового навчання одним з важливих завдань вчителя є розвиток в учнів *уміння читати графічні зображення, книжкові ілюстрації, художні картини*. У процесі читання і розгляду графічних зображень, книжкових ілюстрацій, художніх картин можна вирізнити два аспекти: вміння сприйняти окремі риси образу, сюжету, композиції; вміння цілісно сприйняти образ.

Цілісне уявлення учнів про художній образ є важливою передумовою образотворення. Зокрема, у процесі трудового навчання та образотворчого мистецтва, загальними показниками рівня сформованості цілісного уявлення в учнів про художні образи є:

– *розуміння змісту* ілюстрації, елементів конструкцій технічних об'єктів;

– *розуміння учнями художнього образу як форми існування мистецьких та технічних об'єктів*;

– *розуміння учнями художнього образу як інструменту* для самовираження в образотворчому мистецтві та технічній діяльності;

– *усвідомлення учнями засобів виразності*: кольору, світло-тіні, композиції, жестів, міміки, розмірів і форм, симетрії, пропорційності елементів художніх творів та технічних конструкцій;

– *емоційне ставлення* до створеного (готового) художнього образу та до художнього образу власного творення.

До прикладу, формування цілісного уявлення про художній образ українського народного символу – писанки – можна здійснювати за допомогою демонстрування зразків, виконаних у різних техніках. Зокрема, продемонструємо зразки художніх образів писанки у техніках квілінг (рис.1), оригамі (рис.2), вишиванка (рис.3) [9] і зразки художніх образів писанки

у архітектурі: пам'ятник писанці в Канаді (рис.4) [10], музей «Писанка» (м.Коломия, Україна) (рис.5) [11], пам'ятник (с. Братківці, Львівської області, Україна) (рис.6) [12], Кінотеатр наукового центру Глазго (Шотландія) (рис.7) [13], Центр сценічних мистецтв «Яйце» (рис.8) [14] та образотворчому мистецтві (рис.9,10) [15].

Рис. 1.

Рис. 2.

Рис. 3.

Рис.4. Пам'ятник писанці у Канаді

Рис. 8. Центр сценічних мистецтв «Яйце»

Рис.5. Музей «Писанка» м. Коломия(Україна)

Рис.9. Малярство на склі. «Ангел і писанка». Автор Курій-Максимів Н.

Рис.6. Пам'ятник с. Братківці Львівська обл. (Україна)

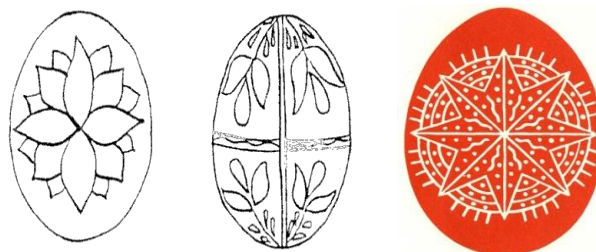

Рис. 10. «Образ-символ». Ескізи орнаменту у колі або крузі

Рис.7. «Титанічне яйце». Кінотеатр Наукового центру Глазго (Шотландія)

Як бачимо, художній образ є результатом злиття об'єктивного та суб'єктивного, матеріального та духовного, зовнішнього і внутрішнього. Спостереження зразків художнього мистецтва, технічних об'єктів, окремих засобів виразності (матеріалу, композиції, силуету, форми, кольору, техніки виконання) допомагає закласти основу для вміння бачити художній образ з позиції окремих характерних рис, так і з позиції його цілісності й закінченості. У процесі спостереження поданих зразків учні можуть переживати певні емоційні відчуття:

– здивування – емоційна реакція, яка може бути позитивною або негативною, може гальмувати всі попередні емоції й скеровувати увагу на раптовий об'єкт, переходить у зацікавленість.

– зацікавленість – емоційний стан, який спонукає до діяльності;

– радість – почуття задоволення, втіха, яка може виражатися сміхом, позитивним емоційним станом.

Наступною умовою формування цілісного уявлення молодших школярів про художній образ є рівень *сформованості в учнів наочно-образного мислення*.

Завдяки наочно-образному мисленню у процесі створення образів учні можуть опиратися на об'єкти й предмети навколишньої дійсності й відображати реальну дійсність у нових, незвичних, несподіваних поєднаннях і зв'язках, тобто створювати новий уявний образ. Так, основною умовою творення образу у молодшому шкільному віці є опора на конкретний предмет, прикладом може бути ілюстрація під час створення художнього образу технічного виробу, надалі розвивається опора на слово, наприклад, створення художнього образу майбутнього виробу чи малюнка на основі прочитаної казки, книги, розповіді або інструкції учителя тощо. Образи технічної уяви найчастіше об'єднуються у схеми, креслення, ескізи, технологічні карти, на основі яких створюються нові об'єкти навколишньої дійсності.

На процес образостворення впливає рівень образної пам'яті. Образна пам'ять – це вид пам'яті, за характером переважної психічної діяльності, тобто пам'ять на уявлення: зорова, слухова, нюхова, смакова, дотикова. У процесі інтегрованих уроків образотворчого мистецтва та трудового навчання для формування в учнів вміння створювати художній образ, одним з основних завдань вчителя є активізувати в пам'яті учнів попередні враження про об'єкти й суб'єкти навколишньої дійсності та спонукати утворювати нові комбінації асоціативних зв'язків між ними. Цей процес може набувати різного рівня складності, залежно від мети, змісту й попереднього досвіду учнів. Так, під час проходження практики у загальноосвітніх школах, студенти педагогічного факультету спеціальності початкова освіта, пропонували учням молодшого шкільного віку виконати такі завдання: їм демонстрували ілюстрації, у техніці малювання по склі до книги Романа Скиби «Рибне місце» [16], української письменниці, художниці, ілюстратора Ганни Осадко (рис. 11) і пропонували розглянути ілюстрацію, вирізнити окремі елементи й назвати кілька інших слів, які спадають на думку. Наприклад: «хмара» – «дощ», «хмара» – «біла», «хмара» – «кучерява», таким чином утворюючи асоціативні зв'язки між елементами зображення. Спостереження показали, що учні 1–2 класів можуть показувати близько п'ять ознак об'єктів та асоціативних зв'язків між ними. Учні 3–4 класів зосереджують увагу на значно більшій кількості суттєвих ознак і асоціацій.

Рис. 11. Ілюстрація Г.Осадко

Для учнів молодшого шкільного віку найбільш характерна елементарна форма синтезування нових образів, так звана аглютинація (від лат. *aglutinare* – «склеювання»). Це створення нового образу шляхом поєднання властивостей, частин, якостей різних об'єктів. Такими є, наприклад, казкові образи: килима-літака; русалки – напівжінки-напівриби; тролейбуса – сполучення загальних рис трамвая та автомобіля.

У процесі інтегрованих уроків учням пропонувалися завдання на спеціальних роздаткових картках для формування уміння складати образи перших конструкцій. Наведемо приклад таких завдань:

1. Уявіть, що речі можуть рухатися. Намалуйте те, що ви уявили.

2. Уявіть м'яку іграшку, яка складається з таких деталей: тулуб, довгий хвіст, очі, лапи, вуха ніс, голова. Намалуйте ескіз уявної іграшки.

3. Намалуйте автомобіль майбутнього, яким ви його бачите.

Ступінь оформленості образу визначався рівнем естетичного оформлення, вірністю передавання суті.

Важливою передумовою для формування художніх образів у молодших школярів є *рівень естетичного сприймання світу*, який передбачає вміння учнів бачити красиве у навколишніх предметах, об'єктах, явищах. Краса, як відомо, завжди перебуває у прихованому вигляді. Завданням вчителя є навчити учнів знаходити її, відкривати, милуватися нею, використовувати при цьому емоції, інтелект, сенсорику. Уявлення учнів молодшого шкільного віку про красиве є основою формування художнього світосприйняття, яке наповнює змістову та емоційну складові майбутнього художнього образу. Рівень естетичного сприймання виражається у чуттєво-емоційному, одухотвореному, милосердному ставленні до навколишньої дійсності, вмінні переносити все побачене, почуте, відчуте, пережите на сферу образотворчого мистецтва і технічної діяльності.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, цілісне уявлення учнів молодшого шкільного віку про художні образи є важливою складовою формування предметно-перетворювальної компетентності й визначається впровадженням у практику навчання нових підходів до його організації. Врахування передумов формування художніх образів забезпечить ситуацію успіху для кожного з учнів і дасть можливість їм побудувати власний світогляд. Безумовно, такий складний процес, як формування художніх образів у

молодших школярів, потребує пошуків оптимальних методів і форм роботи на інтегрованих за змістом уроках образотворчого мистецтва й трудового навчання.

Література

1. Філософія: підручник для вищої школи / В. Кремень.- Х.: Прапор, 2004.- 736 с.
2. Гегель Г Естетика: в 4 т./ Г. Гегель.- III.1. – М.: Наука, 1968. – 220с.
3. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Художній образ [Електронний ресурс] / Вікіпедія – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7.
4. Веремішчик І.М. Методика трудового навчання в початковій школі. Навчальний посібник, – Тернопіль: Мальва-ОСО, 2004. – 276 с.
5. Колесник Н.Є. Інтегровані форми навчання у системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості учнів // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – Вип. 21. – С. 185-188.
6. Коновець С.В. Образотворче мистецтво в початковій школі: Метод. посібник, – К.: Каліграф, 2000. – 80 с.
7. Колотило О. М. Педагогічні умови розвитку художньо-образного мислення молодших школярів / Оксана Колотило // Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. – Кіровоград : Імекс АПД. – 2013. – Вип. 17, кн. 1. – С. 336-344.
8. Котелянець Н.В., трудове навчання. Підручник для 2 класу [Електронний ресурс] / Н.В.Котелянець, В.К.Сидоренко. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchnyk.com.ua/49-trudove-navchannya-sidorenko-kotelyanec-2-klas.html>.
9. Великродні вироби своїми руками. Ідеї до свята Пасхи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://doityourself.in.ua/2015/03/27/404/>. <http://intour.com.ua/n-32/p-58/atc-958/>
10. Вегревільська писанка у Канаді [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.google.com.ua/search?q=вегревільська+писанка&client=opera&hs=3WM&sa=X&tbn=isch&tbo=u&source=univ&ved=0ahUKEwj45ZC0w4TaAhU0h9YKJHJwCfIQsAQIQQ&biw=988&bih=458>
11. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Музей Писанка [Електронний ресурс] / Вікіпедія – Режим доступу до ресурсу: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9_%D0%9F%D0%B8%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%BА%D0%B0
12. Пам'ятник писанці у селі Братківці. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://kray.org.ua/nc-analityka/detailno/materials>
13. Кінотеатр Наукового центру Глазго в Шотландії. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B7%D0%B3%D0%BE>
14. Центр сценічних мистецтв «Ялице» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://intour.com.ua/n-32/p-58/atc-958/>
15. Курій-Максимів Н. Ангел і писанка. Малярство на склі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://arts.in.ua/artists/nkuriy/w/250421>

16. Скіба Р. Риби міста. [Електронний ресурс] / Скіба Р. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bohdan-digital.com/catalog/dytyachia-literatura/hudozhnya-dytyachia-literatura/26/>.

Reference

1. Philosophy: a textbook for higher education / V. Kremen. – X.: Flag, 2004. 736 p.
2. Hegel G. Aesthetics: 4 tons / G. Gehel–T.1. – M.: Science, 1968. – 220c.
3. Wikipedia. Free Encyclopedia. Artistic image [Electronic resource] / Wikianyclopedia – Access to resource: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7.
4. Veremichik I.M. Methodology of labor training in elementary school. Tutorial. – Ternopil: Malva-OSO, 2004. –276 p.
5. Kolesnik N.E. Integrated forms of training in the system of preparation of future teachers of elementary school to the organization of artistic and technical creativity of students // Bulletin of Zhytomyr State University named after Ivan Franko. – 2005. 21. – P. 185-188.
6. Konovets SV Fine Arts in Elementary School: Method Method. – K.: Kaligraf, 2000. –80 p.
7. Kolotilo O.M. Pedagogical conditions of development of artistic thinking of junior schoolchildren / Oksana Kolotilo // Theoretical and methodological problems of education of children and pupils: Sob. sciences Ave - Kirovograd: Imex LTD. –2013. –Issue 17, book 1. – pp. 336-344.
8. Kotelyanets N.V. labor studies. Textbook for 2 classes [Electronic resource] / N.V.Kotelyanets, V.K.Sydorenko. – 2012. – Mode access to the resource: <http://pidruchnyk.com.ua/49-trudove-navchannya-sidorenko-kotelyanec-2-klas.html>.
9. Easter products with your own hands. Ideas for the Easter holiday [Electronic resource] – Access to the resource: <http://doityourself.in.ua/2015/03/27/404/>. <http://intour.com.ua/n-32/p-58/atc-958/>
10. Veggie Pysanka in Canada [Electronic resource] –Resource access mode: <https://www.google.com/search?q=gremagic+pysanka&client=opera&hs=3WM&sa=X&tbn=isch&tbo=u&source=univ&ved=0ahUKEwj45ZC0w4TaAhU0h9YKJHJwCfIQsAQIQQ&biw=988&bih=458>
11. Wikipedia. Free Encyclopedia. Pysanka Museum [Electronic resource] / Wikianyclopedia – Access to resource: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9_%D0%9F%D0%B8%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%BА%D0%B0
12. Monument to the Pysanka in the village of Brotkivtsy. [Electronic resource] - Resource access mode: <http://kray.org.ua/nc-analityka/detailno/materials>
13. The Cinema of the Glasgow Science Center in Scotland. [Electronic resource] - Resource access mode: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B7%D0%B3%D0%BE>
14. Center for the Performing Arts «Egg» [Electronic resource] - Resource access mode: <http://intour.com.ua/n-32/p-58/atc-958/>
15. Kury-Maksimov N. Angel and Easter egg. Painting on the glass [Electronic resource] -Resource access to the resource: <https://arts.in.ua/artists/nkuriy/w/250421>
16. Skiba R. Fish city [Electronic resource] / Skiba R. - 2010. - Mode of access to the resource: <https://www.bohdan-digital.com/catalog/dytyachia-literatura/hudozhnya-dytyachia-literatura/26/>.

Khimchuk L.I.,

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, regul22@ukr.net

Bai I.B.,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, bajbaj1966@gmail.com

Ukraine, Ivano-Frankivsk

**BACKGROUNDS FOR THE FULFILLING A TOTAL VIEW OF THE ARTISTIC IMAGE
IN PRIMARY SCHOOL AT LESSONS OF WORK LABOR EDUCATION AND EDUCATIONAL ART**

The article outlines the multifaceted concept of «artistic image». The importance of forming a holistic view of the artistic image of pupils of junior school age in the process of the integrated content of the lessons of fine arts and labor training is updated. The authors demonstrated samples of didactic material that can be used to develop pupils' emotional feelings. It has been found that in the process of observing the samples submitted, pupils of the junior school age may experience such emotional feelings as: surprise, interest, joy.

The importance of the accessibility of the didactic material for pupils of the junior school age during the establishment of causal relationships between objects was emphasized. The prerequisites are created that enable primary school pupils to create artistic images. Examples of tasks offered to pupils on special distribution cards are given for forming the ability to compose images of the first designs in the process of integrated lessons.

A number of general indicators of the level of formation of a holistic representation of pupils about artistic images are given. The importance of the pupils' formation of such psychic processes as visual-imaginative thinking, imagination and memory: visual, auditory, olfactory, tasteful and touching are emphasized.

Key words: *image, artistic image, subject-transformative competence, agglutination, association, illustration, visual-artistic thinking, artistic memory.*

